

Ethisch comité
Jaarverslag 2020

Samenvatting

- Adviesorgaan als resultaat van de eerste jaargang van SIP
- Inrichting: januari 2019
- 10 leden: 5 vennoten die werden uitgeloot, 2 externe deskundigen, 3 leden van de teams van vaste medewerkers
- 10 vergaderingen in 2020 (+-1 vergadering per maand)
- 13 behandelde zaken
- Contact: comite.ethique@smart.coop

I. DE SAMENSTELLING VAN HET ETHISCH COMITÉ

Voor het jaar 2020 bestond het ethisch comité uit:

- 2 vennoten van categorie B (vaste medewerkers): Anke Buxmann, voormalig adviesverlener en werknemster bij de operationele directie, en Violaine Bourdon, adviesverlener van Smart
- 2 externe deskundigen: Monique Boulad, voormalig voorzitter van het ethisch comité van de Federatie van Franstalige wijkgezondheidscentra, en Gabrielle Mirbeau, voormalig lid van het ethisch comité van Coopaname
- 6 leden die vennoot zijn van categorie A: Ann De Visscher, Lucas Lecomte, Séverine Lacante, Marc Descamp, Laetitia De Vuyst
- 1 voorzitter: Sarah de Heusch, verantwoordelijk voor institutionele betrekkingen binnen de algemene directie/directie ontwikkeling
- 1 secretaresse: Marcella Militello, verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het coöperatief leven.

Mandaten zijn twee jaar geldig en kunnen op de datum van indiensttreding in het ethisch comité verlengd worden. Aangezien de groep na één jaar werd vernieuwd en het eerste jaar een inlooperperiode was om een continuïteit van de activiteit te verzekeren, zal het comité in 2021 vernieuwd worden.

II. ACTIVITEIT 2020

Vergaderingen van het ethisch comité:

Het ethisch comité heeft tien keer vergaderd tussen januari en december 2020. Doorgaans duurt een vergadering drie uur, behalve in februari. Toen werd een externe vergadering van twee dagen georganiseerd als versterking van de nieuwe groep, aangezien er sinds het najaar 2019 een paar nieuwe leden waren bijgekomen.

Dankzij de vergaderingen in 2020 kon het comité de eerste aanbevelingen formuleren voor vragen die het ontvangen had en zo zijn plaats binnen Smart innemen.

Communicatie:

In het eerste semester 2020 informeerde het ethisch comité de vennoten van Smart over zijn rol en de beperkingen van zijn functies via [een specifieke pagina op de website](#) van Smart. Alle vennoten, werknemers en gebruikers van Smart worden aangemoedigd om het ethisch comité aan te schrijven via het e-mailadres comite.ethique@smart.coop

Aangezien het ethisch comité rekenschap aflegt aan de algemene vergadering, heeft het ethisch comité tijdens de gewone algemene vergadering in juni 2020 (zowel in Frankrijk als in België):

- het jaarverslag 2019 van het ethisch comité voorgesteld
- [een korte, informatieve video](#) getoond

III. DE BEHANDELDE ONDERWERPEN

Tijdens de maandelijkse vergaderingen in 2020 besprak het ethisch comité de vragen die aan het comité werden voorgelegd of die ze zelf wilden behandelen. Daarna formuleerde het comité aanbevelingen over de volgende onderwerpen:

De uitgaven (aankoop van materiaal en uitbesteding):

Er werden verschillende vragen gesteld aan het ethisch comité over de aankoop van basismaterialen of over de uitbesteding van werk door leden. Beide hebben een zekere bekommernis over de onderliggende arbeidsvoorwaarden gemeenschappelijk.

Wat betreft de 'directe' uitbesteding van werk kunnen we ons de vraag stellen of Smart het kan aanvaarden dat leden een beroep doen op werkers met een onzeker professioneel statuut, zoals onlineplatformwerkers of kleine ondernemers. Ze pleit immers voor fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en hekelde statuten die veel te weinig betalen voor werk en niet bijdragen aan de sociale zekerheid. Moeten er 'beperkingen' worden opgelegd wat betreft het type uitbesteding dat Smart aanvaardt? Zo ja, welke?

Over de basismaterialen werden de volgende vragen gesteld: Moeten we ons zorgen maken over de productieomstandigheden van producten die onze leden gebruiken (productie met fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden)? Zo ja, moet dezelfde aandacht uitgaan naar activiteiten waarvan het model op zulke materialen gebaseerd is als naar activiteiten die dergelijke materialen slechts sporadisch gebruiken?

Andere vragen hadden eerder betrekking op de aankopen van Smart zelf als structuur. Zo stelde zich bijvoorbeeld de vraag of de medewerkers van Smart beroepsverplaatsingen mogen doen met goedkope luchtvaartmaatschappijen gezien de slechte arbeids- en loonvoorwaarden van hun werknemers.

Het ethisch comité legde de link met de aanbevelingen van de werkgroep 'ecologisch verantwoorde aankoopcentrale' in het kader van Smart in Progress (SIP) 2018, die Smart en haar vennoten niet alleen aanmoedigden tot verantwoorde aankopen, maar ook opriepen tot de onderhandeling van voordeeltarieven voor Smart en haar vennoten. In welke mate zijn de aankopen van Smart ethisch verantwoord? Welke waarden zijn van belang voor de aankopen van Smart? Moet Smart er in eerste instantie voor kiezen om diensten en goederen bij haar leden te kopen? Hoe bepaal je een reisbeleid zonder een beroep te doen op goedkope luchtvaartmaatschappijen?

Dit soort vragen werd op twee manieren behandeld. Eerst werd een onderscheid gemaakt tussen de leden van de structuur, om vervolgens in te zetten op een gedragsverandering op de lange termijn. Gezien de diversiteit van de leden en hun situaties (nieuwkomer/ervaren, onzeker/stabiel ...) stelt het comité voor om de leden op te vangen waar ze staan en de voorkeur te geven aan dialoog en sensibilisering op het vlak van ethisch verantwoorde aankopen en uitbesteding. Zo worden ze niet belemmerd en is het niet nodig om geval per geval te bekijken. We weten vaak immers niet wat het ethische karakter van de gebruikte basismaterialen is. Om een ethisch verantwoorde aankoop te vereenvoudigen en aan te moedigen, moet Smart maatschappelijk en ecologisch verantwoorde, en soms lokale, leveranciers ter beschikking stellen van haar vennoten. Bovendien moet ze meer inzetten op aankopen en samenwerking tussen leden onderling en tussen Smart en haar leden (voor catering bijvoorbeeld). Naast het referentieplatform is het dus essentieel dat we onze

aandacht vestigen op de installatie van een aankoopcentrale die het makkelijker maakt ethisch verantwoorde aankopen te doen. Als structuur moet Smart het voorbeeld geven en een keuze maken wat haar leveranciers betreft, ook al is hier enige nuance op zijn plaats. Het is bijvoorbeeld essentieel dat Smart als structuur geen aankopen meer doet via Amazon, maar ze moet haar vennoten wel de kans geven om hun eigen werk via dit platform uit te geven of te verkopen (zodat de activiteit van haar leden niet belemmerd wordt).

Het ethisch comité formuleerde een antwoord voor de mensen die concrete vragen hadden gesteld en hield gesprekken met de verantwoordelijke voor de aankoopcentrale voor wie een aantal aanbevelingen werden geformuleerd over de onderliggende waarden van het referentieplatform en de aankoopcentrale. Ze hebben betrekking op de keuze om ethisch verantwoorde producten te kopen. Daarbij wordt niet alleen rekening gehouden met de arbeidsvoorwaarden, maar ook met de ecologische impact (duurzaam en lokaal), door alle info te centraliseren en te steunen op de kennis van het terrein van de verschillende teams.

Vergoeding van werkgroepen

De leden van het ethisch comité worden niet vergoed. De vraag werd wel al snel gesteld, maar is tot nu nog onbeantwoord gebleven. Dat heeft zowel betrekking op de leden van het ethisch comité als van andere instanties (Raad van bestuur) of werkgroepen van Smart. Indien uitgelote leden aan een permanente groep (zoals het ethisch comité) deelnemen, lijkt het terecht dat ze allemaal een vergoeding ontvangen. Aangezien Smart een voorvechter is van waardig werk, stelt zich dan ook de vraag of ze de personen die geregeld tijd uittrekken voor Smart, zoals voor het ethisch comité en de RvB, niet moet erkennen door hen op de een of andere manier te vergoeden.

Werking van de werkgroepen

Het ethisch comité werd aangeschreven om zijn mening te geven over de selectie door middel van loting van een deel van de leden van het financieringscomité. Het comité gaf een positief advies voor die selectiemanager, maar drong erop aan dat er binnen een coöperatie een evenwicht moet zijn tussen leden en vaste medewerkers.

Ontvankelijkheid van bepaalde Activiteiten van leden

We ontvingen verschillende vragen over de aard van de Activiteiten of de sectoren van hun klanten.

Mag een lid werken voor een klant die wapens produceert terwijl het charter van Smart de wapenhandel veroordeelt? Volgens welke criteria is de legale activiteit van een opdrachtgever al dan niet ethisch verantwoord? Hoe kan je neutraal blijven als je een zwarte lijst van opdrachtgevers aanmaakt op basis van hun waarden of de producten die ze verkopen? Hoe zorg je ervoor dat je leden die inkomsten nodig hebben, niet straft?

Zo kregen we een zaak voorgeschiedt waarbij een van de adviesverleners zich zorgen maakte over de ware aard van de Activiteit van een lid. Op basis van verschillende elementen en door informatie op te zoeken, dacht ze dat er achter de aangifte van massageprestaties seksuele prestaties schuilgingen. Hoe reageer je dan ethisch gezien? In dezelfde lijn maakte een van de adviesverleners zich zorgen over de aanvraag van een vzw die sekswerkers begeleidt en die sommige van haar leden die massages geven, wilde inschrijven voor een

infosessie bij Smart. Hoe weet je of de diensten van Smart gebruikt zullen worden voor een waarachtige professionele omschakeling in plaats van voor seksuele massages?

De ethische aanpak strookt niet noodzakelijk met de wettelijke aanpak. De aanbevelingen van het ethisch comité waren gericht op dialoog en informatie voor de werkers in kwestie, wat niet overeenstemt met het probleem van de werkgever (Smart) die een wettelijke verantwoordelijkheid heeft. In dat opzicht heeft de operationele directie verklaringen op eer opgesteld voor de betrokken activiteiten.

Die zaken hebben het ethisch comité en de operationele directie ertoe aangezet om een 'procedure per beroep' op te stellen. Zo worden bepaalde beroepen eerst aan de operationele directie voorgelegd vóór ze op het vlak van ethische aanvaardbaarheid geanalyseerd worden. Het ethisch comité is immers niet bevoegd om wettelijke kwesties te behandelen, de opdracht van het comité is strikt beperkt tot ethische kwesties. Al mag dat de vennoten of adviesverleners niet tegenhouden om het comité aan te schrijven met vragen over bepaalde activiteiten.

Varia

Une membre de l'équipe mutualisée demandait si lors de l'inscription des membres, il ne fallait pas ajouter aux deux choix actuellement proposés de genre masculin ou féminin, l'option « autre ». Smart étant un employeur inclusif, la réponse éthique a été positive, tout en demandant si c'est administrativement ou légalement possible (question juridique).

La plupart des cas traités par le comité d'éthique en 2020 étaient des questions posées par la direction opérationnelle (directeur·rices ou conseiller.es), quelques fois des membres et d'autres sont des sujets auto-saisis par le comité d'éthique.

IV. HET VERVOLG

Het ethisch comité blijft aanvragen ontvangen en de nodige informatie verzamelen om ze te analyseren. Tijdens de voorbereiding van de maandelijkse vergaderingen informeert het comité zich over de vragen die gesteld worden om ze tijdens de vergadering te bespreken en een antwoord te formuleren.

Zo is het mogelijk om de functies, principes en waarden van het ethisch comité als adviesorgaan te verruimen en verduidelijken. In de loop van 2021 zullen ze dan ook in een document gegoten worden.

Communicatie:

In het eerste semester van 2021 wil het ethisch comité meer informatie over het comité delen met de vaste medewerkers van Smart. Er zal op Kronik een artikel gepubliceerd worden dat ook via de newsletter van Smart wordt verdeeld. Daarnaast organiseert het comité een koffieklets op afstand à la 'Café Smart' met de leden van de vaste teams, om concrete voorbeelden te geven van geanalyseerde zaken en hen uit te nodigen om hun vragen over ethische onderwerpen met het comité te delen.

Eind 2020 ontving het comité klachten van operationele aard. Hoewel het comité daar niet voor bevoegd is, hebben ze wel geleid tot een voorstel van het comité om een klachtendienst op te richten die kan bemiddelen tussen de leden en de coöperatie. Dat project zal in 2021 van start gaan.

Het comité ontving ook al andere vragen in 2021, onder meer in verband met de kosten en aankopen van de leden, intieme relaties op het werk, of mogelijk misbruik van het Smart-model door bepaalde opdrachtgevers.

V. GROTE UITDAGINGEN VOOR HET ETHISCH COMITÉ VANDAAG

Aangezien het ethisch comité een vrij nieuwe instantie is van Smart, is er onduidelijkheid over de opvolging van de aanbevelingen. De grote uitdaging bestaat er dus nog steeds in een opvolgingsprocedure voor de aanbevelingen te bepalen, zodat de aanbevelingen kunnen worden toegepast, en de relevantie van de aanbevelingen begrepen en verbeterd kan worden (zowel qua inhoud als vanuit operationeel oogpunt). Bovendien moeten we er zeker van zijn dat de aanbevelingen ook effectief worden toegepast. Zo kan het ethisch comité zijn plaats vinden binnen de coöperatie.